

CINEMA A CASA

TV3, a les 24.00

Calders, en versió portuguesa

«Principi de saviesa»

O *principio da sabedoria* (1975), d'Antonio de Macedo. (Color, 160 minuts). Intèrprets: Guida Maria, Sinde Filipe, Carmen Dolores, Nicolau Preyner, Joao d'Avila, Luis Cerqueira. Fotografia d'Elso Roque. Guió d'Antonio de Macedo sobre tres contes de Pere Cal-

ders. Una producció portuguesa de l'Institut de Cinema Portuguès.

Un arquitecte es retira en una casa solitària envoltada per un jardí màgic, que genera diverses històries i personatges fantàstics.

Esteve Riambau

Un any després de l'anomenada Revolució dels Clavells, el cinema portuguès va viure un esclat de llibertat que fomentà essencialment la producció de documentals d'intervenció política, destinats a desenterrar tot allò que la dictadura havia amagat durant tants anys. Concretament, el 1975, només tres dels films produïts a Portugal tenien una base argumental: *Cantico Final*, de Manuel Guimaraes, *Os demonios de Alcaçer Quibir*, de Jose Fonseca Costa, i *O principio da sabedoria*, una realització d'Antonio de Macedo que no tingué, de moment, una sortida comercial en les pantalles cinematogràfiques.

A Barcelona, el film va ser projectat en una única sessió de filмотeca el novembre del 1976 i tingué un espectador d'excepció: l'escriptor català Pere Calders, autor de tres contes en què s'inspira la pel·lícula. Segons ha manifestat Calders a l'AVUI, «els tres contes en els quals s'inspira el film són *El principi de saviesa*, que dona el títol a la pel·lícula, *L'arbre domèstic* i *Cada u el seu ofici*. Ara bé —puntualitzà l'escriptor—, aquests relats no ocupen més de vint planes i el film dura més de dues hores i mitja; per tant, es tracta d'una adaptació molt lliure en la qual Macedo ha inclòs elements de la mística oriental, com el personatge d'un monjo budista, o àdhuc de la Bíblia».

O principio da sabedoria és, doncs, un relat fantàstic que deslliura una sèrie de fantasmes personals i col·lectius lluny de la sordidesa artística que acostumen a imposar les dictadures. Però, malgrat que Calders figuri com a inspirador

del guió, la iniciativa del film correspon plenament a Macedo, autor d'un guió que només envià a l'escriptor català quan ja estigué redactat i al qual Cal-

ders no s'oposà, per bé «que em van sorprendre els elements aliens que han estat lliurement barrejats amb els extrems dels meus contes».

El principi de la saviesa

Rebo l'encàrrec de fer un comentari sobre una pel·lícula portuguesa en la qual figuro com a coautor, i vet aquí que me'n veig un bull. És una producció que va ésser filmada fa més de vuit anys. El seu director, Antonio de Macedo, és un excel·lent escriptor portuguès i un home de cinema.

Antonio de Macedo va entrar en contacte amb la meua obra mitjançant la traducció a la seva llengua que en va fer Manuel de Seabra, i que fou publicada a Coimbra, l'any 1961, per Atlàntida, Livraria Editora. Aquest llibre, amb el prefaci que hi va escriure en Manuel de Seabra, ha estat una de les grans satisfaccions de la meua vida, un d'aquells orgulls que em sembla que es poden considerar legítims.

Antonio de Macedo em va fer el gran honor de creure que els meus contes (o algun d'ells) podien servir de base per a convertir-los en material cinematogràfic. I ho creia tant de cor que començà a treballar en un projecte que va transformar-se en la pel·lícula que serà presentada avui a TV3. El títol en portuguès de la pel·lícula és: *O rico, o camelo e o reino ou o principio da sabedoria*. Es pot dir que Déu n'hi do! En el moment d'escriure aquestes ratlles, ignoro com serà presentada la versió catalana, però la part que me'n toca, d'acord amb els crèdits, és que ha estat inspirada pels meus contes «El principi de la saviesa», «L'arbre domèstic» i «Cada u el seu ofici». Però s'afegeix que el director ha comptat, a més, amb suggeriments procedents de la Bíblia i d'Omar Khayam. Per mi és una companyia impressionant i no sabia pas què dir-hi. Potser, només, el que afirmo sempre que algú té la bona fe d'escoltar-me: qualsevol obra literària és meitat de l'autor i meitat de cada lector, de manera que, als meus ulls, Antonio de Macedo tenia tot el dret d'a-

quest món a fer les barreges que li semblessin pertinents, a compte d'unes impressions de lectura. Però resulta que jo també reivindicco la meua meitat d'autor, la qual, en aquest cas, es converteix en una mena de desconcert. En veure aquesta pel·lícula, cada vegada que alguna cosa me'n fa sentir aliè, provo de recórrer al consol de la Bíblia o d'Omar Khayam. I no tan sols això, tot i ésser de molt de pes, sinó que també hi figura en una pla principalíssim —com és natural— Antonio de Macedo. Temps després, vaig saber que, a l'època de la filmació de *El principi de la saviesa*, Antonio de Macedo travessava una crisi de misticisme oriental, una cosa que a mi (que jo sàpigam) no m'ha passat mai.

Els tres contes que formen part del guió de la pel·lícula ocupen escassament vintidues pàgines a la primera edició de les *Cròniques de la veritat oculta*. Convertir-los en un llarg-metratge de més de dues hores de durada requeria haver d'incorporar-hi una colla d'elements que jo no podia preveure. I com que sóc de mena liberal, a l'hora d'establir contacte amb Antonio de Macedo (sempre per carta), vaig dir-li que em mantenia fidel a les meves conviccions de respecte al lector. O sigui que li deixava les mans lliures per a interpretar els meus textos al bat de la lectura que ell n'havia fet.

Un cop arribats en aquest punt, no tindria sentit que jo parlés de les meves sorpreses. Sense comptar que la sorpresa té, sovint, aspectes atraients, en qualsevol aspecte de l'art i de la vida. Em permeto de demanar als possibles espectadors de TV3, vull dir, els pocs o molts que tinguin la gentilesa de contemplar la pel·lícula, que em facin bons els raonaments que acabo d'expressar.

Pere Calders

Pere Calders